

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи

Затверджено
На засіданні кафедри
спеціальної освіти та соціальної роботи
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30.08.2021 р.)

Завідувач кафедри проф. К.О. Островська

**Силабус з навчальної дисципліни «Арт-терапія в освіті»,
що викладається в межах ОПП Соціальна педагогіка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти для здобувачів зі спеціальності 231 Соціальна робота**

Назва дисципліни	Арт-терапія в освіті
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського,7,
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи.
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	23 Соціальна робота, 231 Соціальна робота
Викладач (-і)	Призванська Роксоляна Антонівна, асистент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти, кандидат психологічних наук Сидорович Ольга Ігорівна, асистент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти, кандидат психологічних наук
Контактна інформація викладача	ел. пошта: roksolana.pryzvanska@lnu.edu.ua olha.sydorovych@lnu.edu.ua
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Понеділок 16.40-18.00 (кафедра спеціальної освіти та соціальної роботи, вул. Туган-Барановського, 7) Також, консультації можуть бути в день проведення лекційних/практичних занять (за попередньою домовленістю). Передбачені онлайн консультації в Zoom. Для погодження часу онлайн консультацій слід надіслати запит на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	https://pedagogy.lnu.edu.ua/course/art-terapiia-v-osviti-231-sotsialna-robota

Інформація про дисципліну	Дисципліна «Арт-терапія в освіті» є нормативною дисципліною фахового спрямування з спеціальності <u>231 Соціальна робота</u> для освітньої програми «Соціальна педагогіка», яка викладається у <u>8</u> семестрі в обсязі <u>3.5</u> кредити (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Курс «Арт-терапія в освіті» Програма вивчення навчальної дисципліни «Арт-терапія в освіті», складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра 231 «Соціальна робота». Предметом вивчення навчальної дисципліни є основні поняття, принципи арт-терапії та особливості її застосування в роботі соціальних працівників, психологів з дітьми та різними категоріями населення.
Мета та цілі дисципліни	Мета навчальної дисципліни полягає в сприянні загальному розвитку особистості студента; підготовка їх до впровадження засобів арт-терапії та арт-терапевтичного підходу у практичну діяльність педагога і соціального працівника.
Література для вивчення дисципліни	<p>Базова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вознесеньська О. Арт-терапія в роботі практичного психолога : Використання арт-технологій в освіті / О.Вознесеньська, Л. Мова.- К. : Шкільний світ, 2007.- 120 с. 2. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О. Л. Вознесеньська, О. М. Скар, О. А. Бреусенко-Кузнєцов, О. О. Деркач., Л. В. Мова та ін.; [за заг.наук.ред. О. Л. Вознесенької, О. М. Скар]. К.: Видавець ФОП Назаренко Т.В., 2017.- 312 с. 3. Ільченко І.С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів / І. С. Ільченко. – Умань: Видавничо-поліграфічний цент «Візаві», 2013. – 150 с. 4. Лебедева Л. Д. Практика арт-терапії: підходи, діагностика, система занять \ Л. Д. Лебедева. - СПб.: Речь, 2003. - 256 с. Серія – психологический практикум. 5. Теорія і практика арт-терапії : навчально-методичний комплекс / Уклад. І. В.Бабій.- Умань, Алмі – 2014. 6. Ярошук, Н. П. Використання арт-терапії в роботі практичного психолога закладу освіти. Редакційна колегія: ГВ Старченко, АП Дука Рекомендовано до видання оргкомітетом конференції, протокол № 1 від 23.07. 2021 року., 2021, 357. <p>Допоміжна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Венгер А.Л. Психологические рисуночные тесты: Иллюстрированное руководство. - М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2003.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Вознесенська О. Використання арт-технологій в сімейній психотерапії / О. Вознесенська // Простір арт-терапії: Зб. на-ук. ст. / ЦППО АПН України, ГО „Арт-терапевтична асоціація”; Редкол.: Семиченко В.А., Чуприков А.П. та ін. – К.: Міленіум, 2007. – Вип. 1. – С. 5-19. 3. Диагностика в арт-терапии. Метод «Мандала» / Под ред. А.И. Копытина. - СПб.: Речь, 2002. 4. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. – СПб.: Питер, 2000. – 448 с. 5. Практическая арт-терапия: Лечение, реабилитация, тренинг / Под ред. А.И. Копытина. – М.: «Когито-Центр», 2008. – 288 с. 6. Призванська Р. Методи музичної терапії, їх роль та завдання в інклюзивному просторі. // Індивідуальний супровід дітей з особливими потребами: роль НРЦ у процесі інклюзивної освіти: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Львів, 2016. – С.57-59. 7. Скнар О. Арт-техніка «колаж»: діагностичний і терапевтичний потенціал / О. Скнар, К. Реброва // Простір арт-терапії: Спадок десятиліття : [Зб. наук. статей]. – К., 2012. – С. 125-137. 8. Цимбала О. Застосування арт-терапевтичних технік в сучасних умовах навчального процесу у вищому навчальному закладі / О.Цимбала // Простір арт-терапії : [Зб. наук. праць] / УМО, 2016, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2016; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]. – К. : Золоті ворота, 2016. – Вип. 2 (20). – С. 100-107. 9. Шамлян К. Проективні методи дослідження особистості : підручник / К. Шамлян, М. Кліманська.- Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014.- 466 с.
<p>Обсяг курсу</p>	<p><u>Денна форма навчання:</u> 60 годин аудиторних занять. З них 20 годин - лекцій, 40 години - практичних занять та 45 годин самостійної роботи</p> <p><u>Заочна форма навчання:</u> 30 годин аудиторних занять. З них 12 годин лекцій, 18 годин практичних занять та 75 годин самостійної роботи</p>
<p>Очікувані результати навчання</p>	<p><i>Інтегральна компетентність:</i> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p><i>Загальні компетентності (ЗК):</i> ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p>

Фахові компетентності (ФК):

ФК 1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

ФК 4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.

ФК 9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.

ФК 11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.

ФК 15. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних груп та громад.

ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

ФК 22. Здатність налагоджувати співпрацю закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні особистості, сприяти її адаптації до умов соціального середовища.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 9. Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги.

ПРН 10. Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.

ПРН 11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

ПРН 13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів.

ПРН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

ПРН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

ПРН 17. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

ПРН 20. Виявляти етичні дилеми та суперечності у професійній діяльності та застосовувати засоби супервізії для їх розв'язання.

ПРН 22. Демонструвати уміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ПРН 25. Організовувати взаємодію закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні здобувачів освіти, сприяти їх адаптації до умов соціального середовища.

Ключові слова	Арт-терапія, психотерапія, ресурс, корекція.
Формат курсу	Очний / заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)
Підсумковий контроль, форма	залік
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Психологія загальна, вікова та соціальна», «Психологія особистості», «Соціальна робота з клієнтами у складних життєвих обставинах», «Форми організації роботи з особами з різним рівнем функціональних обмежень»
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Лекція, бесіда, інтерактивні методи (робота в малих групах, мозковий штурм), виконання індивідуальних завдань, проектів.

<p>Необхідні обладнання</p>	<p>Мультимедійна система: проектор мультимедійний Epson, ноутбук, фліпчарт, маркери.</p>
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Протягом семестру 100 балів. З яких:</p> <p>Практичні заняття: (50 балів) – 5 практичних по 10 балів за індивідуальну підготовку до практичного).</p> <p>Семінарські заняття (30 балів) – 2 семінари по 15 балів.</p> <p>Модульна контрольна робота – 20 балів</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що виконані студентами завдання для семінарських, практичних занять сприятимуть опануванню умінь працювати з науковими джерелами, сприятимуть формуванню навиків самостійної роботи.</p> <p>Списування, використання без дозволу інформації з робіт інших учасників курсу становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі семінарські, практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Студенти зобов'язані дотримуватися усіх термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених у курсі.</p> <p>Література. Уся література, яку здобувачі освіти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі вищої освіти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані за виконання усіх завдань. При цьому обов'язково враховуються присутність та активність студента під час практичних занять; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях, не пов'язаних із навчанням; не допускається списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання та ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
<p>Питання до заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Загальний огляд сучасної арт-терапії і її окремих напрямів. 2. Класифікація різних форм і методів арт-терапії. 3. Проходження індивідуальних і групових сеансів арт-терапії. 4. Використання окремих методик. Практичне застосування. 5. Методи глибинної психології в арт-терапії. Діагностичний і психотерапевтичний інструмент „Мандала”. 6. Інтерактивні арт-терапевтичні техніки, зокрема, призначені для колективної роботи. 7. Аналіз динаміки групових арт-терапевтичних сесій. 8. Арт-терапія у поєднанні з музичною терапією, танцювально-руховою терапією, драматерапією, поезією і т.д. 9. Мультимедійні арт-терапевтичні практики. 10. Перфоманс і інсталяція в арт-терапії.

	<p>11.Динамічне малювання.</p> <p>12.Мислення, відчуття, воля. Їх зв'язок з малюванням (графікою), живописом, ліпленням.</p> <p>13.Процес створення художньої продукції в арт-терапії (з початку і до кінця).</p> <p>14.Арт-терапія і інтерпретація художньої продукції.</p> <p>15.Світлокольорова терапія.</p> <p>16.Портретний метод.</p> <p>17.Робота з глиною в арт-терапії.</p> <p>18.Гравюра як терапія.</p> <p>19.Напрямок на арт-терапію. Сесії.</p> <p>20.Групова інтерактивна арт-терапія.</p> <p>21.Характеристика різних форм групової арт-терапії по певних ознаках : структурованість, відвертість/закритість, тривалість роботи.</p> <p>22.Різні області застосування арт-терапії в соціальній сфері : робота з місцевими співтовариствами, з ув'язненими, з бездомними і безробітними.</p> <p>23.Студійна відкрита група.</p> <p>24.Динамічна (аналітична) група.</p> <p>25.Тематична група.</p> <p>26.Групова арт-терапевтична робота з використанням тематичних ігор і вправ.</p> <p>27.Кабінет групової арт-терапії і його оснащення. Правила зберігання образотворчої продукції.</p> <p>28.Образотворчі матеріали в арт-терапевтичній роботі.</p> <p>29.Особливості арт-терапевтичної роботи з дітьми і підлітками.</p> <p>30.„Автопортрет у натуральну величину”, як техніка арт-терапії.</p> <p>31.„Парна робота” як спільна образотворча робота в парах, що дозволяє розвивати комунікативні навички, досліджувати і коректувати соціальні ролі і звичні форми поведінки.</p> <p>32.Почергове малювання в групі. Особливості групової роботи.</p> <p>33.Терапія творчих самовиражень.</p> <p>34.Етичні норми і принципи арт-терапевтичної діяльності.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, самостійна, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання, год	Термін виконання
1	Тема 1. Теоретичні аспекти арт-терапії. Підходи до розуміння поняття «арт-терапії». Види арт-терапії (арт-терапія у вузькому значенні, драма терапія, танцювально-рухова терапія, бібліотерапія). Функції арт-терапії.	Лекція, 2 год.	5	Опрацювати матеріали лекції	1 тиждень
1	Тема 1. Особливості арт-терапевтичного процесу (тріадність). Вимоги до арт-терапевтичного кабінету.	Практичне заняття, 4 год.	1, 5, 6 Інтернет ресурси	Розкрити питання (3 год.): 1. Техніка «Рівень щастя» у роботі арт- терапевта. 2. Види та особливості застосування.	1 тиждень
2	Тема 2. Історія становлення арт-терапії Використання мистецтва як засобу лікування в древні часи. Застосування різних видів мистецтва у Стародавній Греції, в Китаї, Індії. Початки становлення арт-терапії як самостійного психотерапевтичного методу. Сучасні тенденції розвитку арт-терапії.	Лекція, 2 год.	5, 6	Опрацювати матеріали лекції	2 тиждень

2	Тема 2. Особливості становлення та розвитку арт-терапії в Україні.	Практичне заняття, 4 год	5,6 Інтернет ресурси	Підготувати повідомлення (2 год.): 1. Особливості становлення та розвитку арт-терапії в Україні.	2 тиждень
3	Тема 3. Основні форми роботи в арт-терапії Індивідуальна форма арт-терапевтичного консультування та його етапи. Основні підходи індивідуальної арт-терапії (гуманістична, гештальт-орієнтована, психодинамічна, трансперсональна). Групова форма арт-терапії. Етапи групової арт-терапії. Сімейна арт-терапія.	Лекція, 2 год.	5, 6	Опрацювати матеріали лекції	3 тиждень
3	Тема 3. Насипна мандала як метод групової форми арт-терапії.	Практичне заняття, 4 год	5,6 Інтернет ресурси	Підготувати план проведення насипної мандали як методу групової форми арт-терапії. (2 год.)	3 тиждень
4	Тема 4. Діагностичні можливості арт-терапії Порівняльна характеристика проєктивного малюнку та арт-терапії. Арт-терапія та навчання малюванню: порівняльна характеристика. Межі арт-терапевтичної діагностики. Діагностичні параметри у арт-терапії. Символіка кольору в арт-терапії. Діагностичний потенціал і можливості арт-терапевтичних технік. Основні фактори психотерапевтичного впливу в арт-терапії при роботі з різними художніми матеріалами. Арт-терапевтичні матеріали. Показання та протипоказання для арт-терапевтичних технік.	Лекція, 2 год.	7, 8	Опрацювати матеріали лекції	4 тиждень

4	<p>Тема 4. Методика «Малювання настрою». Особливості використання проєктивного малюнку в арт-терапії. Проєктивна методика «Дім. Дерево. Людина». «Метафоричний автопортрет», особливості застосування в арт-терапевтичній роботі.</p>	<p>Практичне заняття, 4 год. Презентація, дискусія.</p>	<p>5,6 Інтернет ресурси</p>	<p>Підготувати аналіз проєктивної методики «Дім. Дерево. Людина». «Метафоричний автопортрет». Практична робота, обговорення в групі. (5 год.)</p>	<p>4 тиждень</p>
5	<p>Тема 5. Образотворча терапія як різновид арт-терапії Арт-терапія у вузькому значенні (образотворча терапія). Види образотворчої терапії. Мандала як метод арт-терапії. Діагностичні можливості мандал. Лялькотерапія. Особливості застосування лялькотерапії. Методика «Жила була лялька». Фототерапія. Загальні уявлення про фототерапію. Психологічні функції фотографії.</p>	<p>Лекція, 2 год.</p>	<p>5, 6</p>	<p>Опрацювати матеріали лекції</p>	<p>5 тиждень</p>
5	<p>Тема 5. Використання МАК у арт-терапевтичній роботі. Робота в малих групах.</p>	<p>Семінарське заняття, 4 год. обговорення</p>		<p>1. Знайти і підготувати інформацію про використання МАК у арт-терапевтичній роботі. 2. Психологічні функції фотографії. (5 год.)</p>	<p>5 тиждень</p>

6	Тема 6. Техніки арт-терапії у вузькому значенні Види технік образотворчої терапії. Акварель по мокрому. Гратаж: особливості використання. Колаж. Діагностичні можливості колажу: особливості інтерпретації.	Лекція, 2 год	1, 5	Опрацювати матеріали лекції	6 тиждень
6	Тема 6. Створення колажу на тему: «Я-реальне, Я-ідеальне».	Практичне заняття, 4 год. Індивідуальна робота, робота в малих групах, обговорення	2, 5	Розкрити питання (2 год.): 1. Я-реальне, Я-ідеальне».	6 тиждень
7	Тема 7. Теоретичні аспекти бібліотерапії як різновиду арт-терапії Бібліотерапія. Казкотерапія. Функції казок. Принципи та схема психологічного аналізу казок. Основні етапи психологічного аналізу казок. Фактори ефективності казкотерапії.	Лекція, 2 год	1, 5, 6	Опрацювати матеріали лекції	7 тиждень
7	Тема 7. Можливості роботи з казками. Створення живої казки. Кінотерапія. Види кінотерапії. Особливості застосування кіно в терапевтичній роботі. «Цирк батерфляй».	Практичне заняття, 4 год. Індивідуальна робота, робота в малих групах, обговорення	5, 7	Розкрити питання (5 год.): 1 Види кінотерапії. 2. Особливості застосування елементів кіно у терапевтичній роботі. 3. Створення живої казки – групова робота.	7 тиждень

8	Тема 8. Арт-терапевтична робота з дітьми дошкільного віку Показання проведення дитячої арт-терапії. Основні принципи заняття арт-терапії з дітьми. Умови підбору технік і прийомів створення зображень. Структура арт-терапевтичного заняття з дітьми.	Лекція, 2 год	1, 5, 6	Опрацювати матеріали лекції	8 тиждень
8	Тема 8. Арт-терапевтична робота з дитячими страхами.	Практичне заняття, 4 год. Індивідуальна робота, робота в малих групах, обговорення	1, 5, 6	Розкрити питання (5 год.): 1. Арт-терапевтична робота з дитячими страхами. 2. Техніки роботи над подоланням дитячих страхів.	8 тиждень
9	Тема 9. Арт-терапія в роботі з молодшими школярами та підлітками Показання проведення арт-терапії з молодшими школярами та підлітками. Формування позитивної адаптації до навчання в школі засобами арт-терапії.	Лекція, 2 год	1, 5, 6	Опрацювати матеріали лекції	9 тиждень
9	Тема 9. Методика «Сузір'я». Арт-терапевтична робота з Я-образом підлітка.	Практичне заняття, 4 год. Індивідуальна робота, робота в малих групах, обговорення	3,4,5	Розкрити питання (5 год.): 1. Арт-терапевтична робота з Я-образом підлітка.	9 тиждень

10	Тема 10. Арт-терапевтична робота з людьми похилого віку Вікові особливості осіб похилого віку. Використання арт-терапії у роботі з людьми пенсійного віку.	Лекція, 2 год	8	Опрацювати матеріали лекції	10 тиждень
10	Тема 11. Арт-терапія з переселенцями та воїнами АТО.	Практичне заняття, 1 год. Індивідуальна робота, робота в малих групах, обговорення Зворотній зв'язок – 2 год.	5, 6	Розкрити питання та методiku застосування Арт-терапевтичної методики «Дерево». (5 год.)	10 тиждень
10	Модульний контроль	1 год	1-9	Підготовка до МК (6 год.)	10 тиждень